

HAMVAS BÉLA

A 29. SZÁMLA SZÍNRE LÉP

Farkastorkokból elősüvöltő dermesztő szélben, hóvihárban és ónos söpredékben töröm át magam törzskávéházam bejáratáig, abban a sziklaszárd meggyőződésben, hogy az új évben végre valóban megkezdhetem előadásorozatomat a Magyar Mámor történetéről, miközben nem feledkezem majd meg a Magyar Bohém különféle irodalmi maszkokban felbukkanó alakjáról sem. Így aztán a fagy ellenére is szerfölött peckes lépek be a kemencés meleggel karjaiba ölelő ivószobába, hol a FIZETŐPINCÉR fűszeresen gőzölgő forralt borral siet elém, és a forró bögrét fagyott tenyereimben dédelgetve helyet foglalok törzszakasztalomnál, hátam mögött kispolcommal, melyen a Mámor Kiskönyvtára jól megválogatott anyaga peckeskedik, de mielőtt belekortyolnék az életmentő nedűbe, karom megáll, mozdulataim szellemileg fagnak le, mert azt látom, hogy jól kiszolgált asztallapomon kisdéd kötetke hever, felemelem, hogy közelebről is megvizsgáljam a szerfölött gyanús, amúgy vöröslő bőrbőre kötött vékonyka jövevényt, ám ekkor nem túl erős, de hátaozott taps csattan föl a szobában: SZABÓ ERVINNÉ, NEMETSCHEK, a SZTAREC, valamint a VÁNDORFILOZÓFUS ütögeti össze tenyerét, és asztala mögül, ha nem is ősz galamb, de mindenképpen megviselt üstökű TÁLTOS emelkedik, kezében szintén forró bor, felém emeli poharát, miközben azzal kezdi, amit titokban sejtettem, és amitől voltaképpen rettegtem:

– Tisztelt FILOLÓGUS uram, engedje meg, hogy születésnapja alkalmából...

De nagy megkönnyebbülésemre képtelen folytatni, mert valaki közbevág, mégpedig a SZTAREC, aki ezt dűnnyögi bele egyre elvadultabb szakállába és a terembe: – Goszpogyim, remélem, nem fogja most elénekelni a Хеппи Бёрде Ты Ю című borzalmas amerikai nótát! Maga azért mégsem a MARILYN MONROE... Nem mondom, ha netán a barátnője próbálkozna... – foly-

tatja a SZTAREC némi szerelmi fájdalommal a hangjában, de aztán csak keserűen legyint.

– Az oroszok már kivonultak, bátyuska. És hát maga sem egy kiköpött STIRLITZ... – veti oda megvetően a TÁLTOS, és tovább szónokol, pontosabban csak szónokolna, mivel most NEMETSCHEK kotyog bele: – Ja, a VJACSESZLAV TYIHONOV...Ő volt ANDREJ HERCEG is a *Háború és béke*ben...Emlékszem, még gyerekként, Zuglóban, az Éva moziban...

– Folytathatnám a tósztomat? Elvégre mégis az ünnepi alkalomra gyűltünk itt össze, nem? – kérdi a TÁLTOS, ám ekkor a VÁNDORFILOZÓFUS kapcsolódik be a beszélgetésbe: – Talán Önöket már meg sem lepi, ha ezúttal is KANT úr írásaiból idézek, úgymint: „Nem szabad felhánytorgatni egy arc randaságát, csak akkor, ha vonásai a bűn által megrontott lélekről, vagy a bűn iránt táplált természetes hajlandóságról árulkodnak, ha, teszem azt, valamiféle kaján mosoly ül ki valaki arcára, amint megszólal, vagy egyfajta ostoba makacsság, melyet nem tompít a vonások semmifajta ellágyulása sem, és amely mintegy fennhangon hirdeti, hogy fikarcnyit sem érdeklí őt a másik ember ítélete.”

– Ezt nekem címezi, kedves uram? – lépbe a helyzetbe a TÁLTOS egyfajta kurucos hevülettel és fókos után kiáltó testtartással.

De immár SZABÓ ERVINNÉ is eljöttnek érzi a pillanatot, hogy – ha szabad így mondanom – kihúzza a vizsály almájának méregfogát: – Ugyan már uraim, hát éppen ezen az ünnepi alkalomkor törnének egymásra?! Mert ha kinyitom a laptopomat, akkor azt olvasom KANT úrtól, hogy „Egy férfi értékét nem csorbítja, még a női nem ítélete szerint sem, a kellemetlen arcszín, vagy ha arcát himlő vagy sokféle pattanás, netán ragya csúfította el, hiszen ettől még, ha jóindulat olvasható ki a szeméből, és erejének tudatából sarjadt

rendíthetelenség továbbá nyugalom lakozik a tekintében, bátran találatathatik kedvesnek és szeretetre méltónak, s örvendhet ekként közkedveltségnek, mi több, -szeretetnek, s bárki feleség büszke lehet rá, ha ily férfit mondhat magáénak.”

És most kérem, kisuram, folytassa köszöntőjét! Anál is inkább, mivel a hosszú várakozási idő alatt igen csak hajlamos kihűlni a forralt bor.

– Igazad van, Melinda, KANT-ot nem lehet kisajátítani – dorombol hálásan a TÁLTOS. – És különben sem hagyom froclizni magam – azzal ismét pózba vágja magát, és megint rákezdi: – Szóval, mélyen tisztelt FILOLÓGUS uram, engedje meg, hogy születésnapja alkalmból a magam és a többiek nevében is emeljem poharam, egyben felhívjam a figyelmét ama kisedd ajándéokra, melyet külön erre az alkalomra köttettünk vörös bőrbbe, mely szín illik a kis kötet témájához, és amely remélhetőleg egyik díszre lesz a kispolcon örvendetesen terebélyesedő könyvtárának. Hiszen ki merné tagadni, hogy pogácsaméretű hazánkban aligha írtak mélyebb és szellemesebb esszét, úgyszólván pajzán imát a Magyar Mámmorról, és általában is a derű és elragadtatás pogány és keresztény pillanatairól?! Mert mi marad a végén? Isten és a bor. És ezzel Isten éltesse, fogadja szeretetünk jelétőlünk e mámorító imakönyvet, tőlünk, akik csupán az Ön agyának teremtményei vagyunk, és ekként még mindössze három évesek..., bár ez ellentmondásban... áll azzal, hogy én a legkevesbé sem hároméves csöppségként iszom, ámde... Már nem is tudom, mit akarom mondani.

– Már hogyan tudná. Csak gondolkozzon kicsinyég. Nyilván valami olyasmire gondolt – kapcsolódik be ismét a VÁNDORFILOZÓFUS kissé lekezelő hangon – hogy a valóságos idő és a fiktív idő az irodalomban nem feltétlenül esik egybe. És ráadásulként valami olyasmit akart említeni, amit a jeles német irodalmár, WOLFGANG ISER úgy fogalmazott meg, hogy az irodalom fikcionalizálja a valóságot és egyben valóságossá teszi a fikciót. És e két elem egy harmadikban, nevezetesen az imaginárius kategóriájában egyesül. Nyilván ezt akarta kifejteni. Noha ez természetesen nem túl kellemes gondolat a maga számára, nicht wahr? Hiszen akkor mi van a maga valóságos létezésével?

– És mi van az enyémmel? – vág oda NEMETSCHKEK. – Hiszen ha belegondolok, arra kell következtetnem, hogy a bécsi lakásom se egyéb, mint valami képzeletbeli elem. Aminek nagyon nem örülnék. Egyáltalán örülnék. Hosszú évek nélkülözése és gyámság alá helyezett létmódja után, lassan kezdek hozzászokni ehhez a váratlanul, úgyszólván a semmiből származott, pontosabban eszerint a FILOLÓGUS uram nagyúri kedve révén jött kényelemhez.

– Ne izgassa magát, amíg olvassák, magának van egy lakása Bécsben, a Naschmarkt és az Esterhazygasse közelében – mondom egészen világfiasan. – Amúgy meg szükségem volt egy bécsi figurára a folytatásokhoz, szóval nem éppen nagylelkűségből helyeztem át Bécsbe...

– És eszerint nem is ma van a születésnapja? Sőt, voltaképpen csak a képzeletben létezik a születésnapja? –

kérdi megütközve a TÁLTOS. – Azaz meg sem született? Hát akkor mire igyunk? És akkor mire az ajándékunk? Bár az ajándékba adott könyv szerzője azt mondja: „Az ivásnak egyetlen törvénye van: bármikor, bárhol, bárhogyan”.

– Na, végre egy értelmes magyar mondat – dörmögi a SZTAREC, azzal titokban meghúzza az asztal alatt tárolt vodkás üvegét.

– Nem érted, kicsim – lép közbe ismét SZABÓ ERVINNÉ. – FILOLÓGUS uramnak, azaz a mi teremtményeknek, mindig akkor van a születésnapja, amikor ezt az írást valaki éppen olvassa. És eszerint nem is ma van a hatvanhar...

– Ki ne mondja! – üvöltök fel.

– Szóval nem ma van az x-edik születésnapja, hanem ma és mindig, amikor éppen olvassa az olvasó. Vagyis ő maga, azaz a mi teremtmény is éppoly kortalan, mint mi magunk, vagyis az ő teremtményei. Erre azért nyugodtan ihatunk ebben az imaginárius, úgyszólván epizsi időben...

– Ritka, hogy nőben ennyi filozófiai hajlam rejtőzzön... – mondja lelkesen a VÁNDORFILOZÓFUS.

– Mert én úgy akartam, és ezért tettem belé eme hajlamot – vetem oda válaszul. És ezzel emelem poharam. És velem együtt a többiek is. És végre iszunk. De amikor a második tapsroham is elhal, így folytatom – Hanem barátaim, itt az ideje, hogy megnézzem, miféle könyvvel kedveskedtek nekem, bár alighanem tudom, mire számíthatok a vörös kötéstáblák mögött.

– Egyik bibliám! – kiáltja a TÁLTOS.

– Igen, jól sejtettem – mondom, amint felütöm a kis könyvet. – HAMVAS BÉLA 1945-ös esszéje, címe *A bor filozófiája*. És azt is jól sejtettem, hogy a teremtményeim egy idő után majd elkezdik a maguk életét élni. De maga, TÁLTOS uram, egészen rossz lóra tett, valamint téves életet kezdett önállóan. Hiszen nem vette észre, hogy – persze kimondatlanul – egész előadás-sorozatomban éppenséggel HAMVAS BÉLA úgynevezett bor- és mámorfilozófiája ellen irányul. Vagy irányult volna, ha végre elkezdődne. Nem, nem. Köszönöm a kedvességét, de nem, ez a könyvecske semmiképpen sem kaphat helyet a Mámor Kiskönyvtárában. És azt se hiszem, hogy a maga önjelölt filozófusa forralt bor ivott volna valaha is, ha jól emlékszem lapos fejtegetéseire. Nem, nem. Inkább jófajta szekszárdit és szentgyörgyhegyit kérek most az asztalra, ahogy ő javasolta. No látja, ezzel kivételesen egyetértek vele – szólok és intek, mire a FIZETŐPINCÉR féltucat válogatott palackot helyez az asztalokra. És ekként szól serény dugóhúzások után: – „Kóstoljátok meg, és lássátok, milyen jó az Úr!” Zsoltárok könyve, 34:9”.

– De hát éppen ezt idézi folyvást HAMVAS is! – kiált NEMETSCHKEK.

– És hát NOÉ is feltűnik nála, kedves FILOLÓGUS uram, direkt ezért gondoltam magára! – és a TÁLTOS már kapja is elő oldalzsebéből a saját agyonolvasott példányát, és már olvassa is: „A hármas felosztás a bor világtörténetének három nagy korszakával a legszorosabb összhangban áll. A metafizikai rész értelmi megfelelője az özönvíz előtti kor, amidőn az emberiség a bort még

nem ismerte, csak álmodozott róla. Az özönvíz után Noé elültette az első szőlőtőkét és ezzel a világtörténet új korszaka kezdődött. A harmadik kor pedig a víznek borrá változtatásával kezdődik, s mi jelenleg ebben a korszakban élünk. A világtörténet akkor ér véget, ha a forrásokból és a kutakból bor fakad, ha a felhőkből bor esik, ha a tavak és a tengerek borrá változnak.” Hogyan is nem tetszik magának ez a fenséges szürrealista látomás?!! Ez az egyetemes karnevál??

– Hármas felosztás...Micsoda sivár hegeliánizmus...

– motyogja belekortyolva poharába a VÁNDORFILOZÓFUS.

– Hát éppen ez az! – kiáltom, miközben összekocintom poharam az előttem szólóval. – HAMVAS legnagyobb baja, hogy amikor nagyjából szellemes, akkor is végtelenül ideologikus. Mámoros görög istennek teszi le magát, de valójában inkább hitvitázó és purifikátor. Éppolyan türelmetlen, intoleráns, mint az, akit támad. Hallgassák csak ezt a passzust, amikor kirohan az úgynevezett *puritán* ellen.

„A puritán maga az absztrakt ember. A szívtelen. Az ateistáknál mindig inkább a szívvel van baj, mint az ésszel. A puritán a tömény szívvidióta. A világtörténet legvéresebb csatáit és legirtózatossabb forradalmait a puritánoknak köszönheti. Mindezt azért, mert, szegény, Isten helyett elvet talált, és ő ezt tudja. Tudja, hogy desperát.”

– De mit jelent az, hogy desperát? – kérdi NEMETSCHÉK.

– Nyakasul elszánt. Kétségbeesetten makacs – mondja SZABÓ ERVINNÉ a laptopjában kikeresve.

– De a rágalomária még tovább is szól, hadd olvassam tovább: „Az a tudás, hogy életének csak akkor van értelme, ha feláldozza, mindenkivel vele születik. Az élet akkor sikerül, ha feláldozom. Józan és komoly embernél ez a feladat önmagától megoldódik, amikor életét Isten rendelkezésére bocsátja. Az ateista azonban fél. Oktalan fél, neki is fel kell áldoznia. Fel is áldozza, de nem természetesen módon, hanem valami értéktelen számárságnak. Önmagának? Ha még! Gyönyörnek? Hatalomnak? Gazdagságnak? Ha botor is, de ez még valamiképpen érthető. A puritán azonban elvnek áldozza fel magát. Emberiség!, szól. Vagy: Szabadság! Vagy: Morál! Esetleg: Jövő! Haladás! Mi az, hogy szabadság és humanizmus és jövő? Istenszurrogátum. És mi rejtőzik e mögött a méreteiben is iszonyú önsanyargató örültség mögött? Az, hogy ő a desperát ember. Tudja, hogy nem megy, mégis csinálja. Tudja, hogy szerencsétlen bolond, mégis kitart.”

– Azt mondja, hogy HAMVAS ezt 1945-ben írta? Akkor szerintem egyértelmű, hogy ez LUKÁCS GYÖRGY ellen megy. LUKÁCS felé áll a HAMVAS-puska. Ezt kellett bizonyítani – mondja elégedetten a VÁNDORFILOZÓFUS, és újabb boradagot csorgat le elegáns nyaka mögött.

– Így van – hörgi a TÁLTOS. – A kommunisták ellen megy a puska! Az aszkéták ellen! A vértelen mámoros tagadók ellen!

– Csakhogy – mondja halkán a laptopjából fölnevező SZABÓ ERVINNÉ –, csakhogy itt az áll, hogy HAM-

VAS 1945 és 48 között tagja volt a Magyar Kommunista Pártnak...

– Hoppácska! – jelentkezik a SZTAREC. – Ez ám a fordulat pillanata! Mindamellert az nem létezik, hogy LUKÁCS nem ivott. Szerintem azt történt vele, amit VENEDIKT JEROFEJEV ír le a *Moszkva-Petuski* című örökbecsű regénykölteményében. Mert ő, azaz VENYICSKA bebizonyítja, hogy GOETHE titkos tanácsos is ivott. Csak másként. Mert nála az irodalmi alakjai ittak. Ő maga nem ivott, de vedelt Faust, vedelt Mefisztó, vedelt Wilhelm Meister. És szerintem így csinált LUKÁCS is.

– A mindenségit, ez az műorosz most tényleg a fején találta a dugót! – kiált föl tőle szokatlan hévvel a VÁNDORFILOZÓFUS. – LUKÁCS GYÖRGY nem ivott, de ittak azok, akiről írt. Ivott ADY ENDRE, ivott BRÓDY SÁNDOR, ivott MÁRAI, ivott az ifjú HE-GEL, piált FRIEDRICH SCHILLER, ivott THOMAS MANN, és nyakalt BERTOLT BRECHT, és még ivott a viszonylag tehetséges komcsi nő is, az ANNA SEGHERS!

– Hát nem vagyok és sosem voltam bolsi nő – ugrik a terem közepére SZABÓ ERVINNÉ –, de akkor én is vedelek!

Azzal fölhajtott két pohár szekszárdit és egy pohár szentgyörgyhegyit, és fűrtjeit rázva, harangszoknyáját térde fölé rántva riszálja magát végig a teremben.

– Látja? – kérdem metsző gúnnyal a TÁLTOS-t. – Látja?! És tudja, mi ez? Ez a HAMVAS-féle szakrális kurva! Ez kellett magának?! Hallgassa csak a Mesterét: „Nézd meg jól ezt a fiatal asszonyt, rendetlenül feldúlt hajával, minden mozdulata kör alakú, mint a keble és a combja. Gömb alakú zene, de illatból és ízről. Kóstoljátok meg és lássatok, mondja a Zsoltár. Hangja, mikor nevet, mint a megdicsőülés. Szeme szikrázik. Orrcimpái kitágulnak és reszketnek. A mámor leánya ilyenkor a legillatosabb, és csókja a legforróbb. Már beszélni se tud, csak dadog, de látszik, hogy ezt unja, és ajka úgy áll, mint a csecsemőé, csucsorítva, de nem tejre. Minden tisztátalanság kiégett belőle. Mikor egyet csuklik, olyan hang csepeg szájából, hogy az ember minden cseppet szeretne végignyalni. Borzas fejét eszelősen rázza, hátraveti magát a földre, karját szétveti. Felcsúszik a szoknyája, de észre se veszi, sem ő, sem más. A görögök tudták, hogy a nő legmélyebb lényezése ez a szakrális kurvaság.”

– Nem! Nem! Uraim, én nem ilyen HAMVAS-t akarom! – bög föl a TÁLTOS, de aztán átöleli asszonyát, tovalejt vele valamiféle hallhatatlan, belső zene hangjaira, és amikor a FIZETŐPINCÉR a lába elé ejti a születésnapit, azaz a 29-ik számlát, csak ennyit kiált: – Akkor is iszom! Én nem leszek a szív idiotája! ■ ■ ■

Bán Zoltán András (1954) irodalmár. Csont András néven zenei írásokat is publikál. Korábban a *Beszélő* és a *Magyar Narancs* szerkesztője. Legutolsó kötete: *Giccs*, Kalligram, 2016.